

**SVET
EVROPSKE UNIJE**

**Bruselj, 22. december 2008 (06.01)
(OR. fr)**

16526/08

LIMITE

**PESC 1591
COHOM 147**

DOPIS

Zadeva: Smernice EU za dialoge o človekovih pravicah s tretjimi državami – posodobitev

1. Uvod

Svet je v svojih sklepih z dne 25. junija 2001 pozdravil sporočilo Komisije z dne 8. maja 2001 o vlogi Evropske unije pri spodbujanju človekovih pravic in demokratizacije v tretjih državah, ki pomeni neprecenljiv prispevek h krepitvi skladnosti in doslednosti politike EU glede človekovih pravic in demokratizaciji. Svet je v svojih sklepih ponovno potrdil svojo zavezanost načelom skladnosti in doslednosti, vključevanju človekovih pravic v vse svoje ukrepe, odprtosti svojih politik in opredelitvi prednostnih področij. V okviru procesa izvajanja teh sklepov Sveta se je Delovna skupina za človekove pravice (COHOM) obvezala, da bo po posvetu z geografskimi delovnimi skupinami, Delovno skupino za razvojno sodelovanje (CODEV) in Odborom za ukrepe za razvoj in utrjevanje demokracije in pravne države ter za spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin pripravila smernice za dialoge o človekovih pravicah.

2. Trenutno stanje

Evropska unija ima dialoge o človekovih pravicah z vrsto držav. Ti dialogi so že sami po sebi eno od sredstev zunanje politike Unije. Sodijo v niz ukrepov, ki jih Evropska unija lahko uporabi za uveljavljanje svoje politike glede človekovih pravic. Ta instrument je bistven del širše politike Evropske unije, usmerjene k spodbujanju trajnostnega razvoja, miru in stabilnosti, ki so, kot to poudarja izjava svetovnega vrha iz leta 2005, ki je bila soglasno sprejeta na najvišji ravni na Generalni skupščini Združenih narodov, medsebojno povezani s spoštovanjem človekovih pravic in se medsebojno krepijo. Odločitev, da se oblikuje takšen dialog v skladu s smernicami za dialoge o človekovih pravicah s tretjimi državami, ki so bile sprejete leta 2001, temelji na sklepu Sveta Evropske unije. Vendar je treba reči, da bi bil pristop EU k dialogom lahko skladnejši, kot je sedaj. Dejansko smo priča podvajanju teh dialogov, poleg tega pa ti dialogi potekajo na zelo različnih ravneh (npr. na ravni strokovnjakov iz prestolnic ali vodij misij) in v različnih okvirih. Odločitev o vzpostavitvi novih dialogov je zato treba sprejeti ob upoštevanju pričakovane dodane vrednosti in razpoložljivih sredstev za njihovo izvajanje.

Tako obstajajo različne vrste dialogov kot na primer:

- 2.1. Dialogi ali razprave dokaj splošne narave, katerih podlaga so regionalni ali dvostranski sporazumi, pogodbe ali konvencije ali strateška partnerstva, ki sistematično obravnavajo vprašanje človekovih pravic. Zlasti gre tu za:
  - 2.1.1. odnose z državami kandidatkami;
  - 2.1.2. Sporazum iz Cotonouja z državami AKP;
  - 2.1.3. odnose med EU in Latinsko Ameriko;

2.1.4. Barcelonski proces (Sredozemske države) in sosedsko politiko (zlasti z državami Kavkaza);

2.1.5. politični dialog z azijskimi državami v okviru ASEAN in ASEM;

2.1.6. odnose z zahodnim Balkanom;

2.1.7. dvostranske odnose v okviru pridružitvenih sporazumov in sporazumov o sodelovanju.

- 2.2. Dialogi, usmerjeni izključno v človekove pravice. Trenutno obstaja več rednih in institucionaliziranih dialogov, posvečenih izključno človekovim pravicam, med Evropsko unijo in tretjimi državami/ali regionalno organizacijo (na primer dialog s Kitajsko, posvetovanja z Rusijo, dialog s petimi državami Srednje Azije ter dialog z Afriško unijo). Ti dialogi in posvetovanja so zelo strukturirani in potekajo na ravni strokovnjakov s področja človekovih pravic iz prestolnic. Evropska unija je dialog o človekovih pravicah že imela tudi z Islamsko republiko Iran. Drugi dialogi potekajo na ravni vodji misij (na primer Indija, Pakistan in Vietnam). Dejstvo, da tak dialog obstaja, ne izključuje obravnavanja človekovih pravic na kateri koli ravni političnega dialoga.

Med drugim obstajajo v okviru različnih sporazumov o sodelovanju ali pridružitvenih sporazumov s tretjimi državami pododbori in posebne skupine za človekove pravice. To velja zlasti za različne države južne obale Sredozemlja, kot so Maroko, Tunizija, Libanon, Jordanija, Egipt, Izrael ali Palestinska uprava.

- 2.3. Priložnostni dialogi, ki zajemajo tudi teme, povezane s skupno zunanjo in varnostno politiko, denimo temo človekovih pravic. EU ima trenutno takšne dialoge na primer s Sudanom, in sicer na ravni vodij misije na kraju samem.

2.4. Dialogi v okviru posebnih odnosov z nekaterimi tretjimi državami na podlagi zelo podobnih stališč. Tako potekajo dialogi – z na primer Združenimi državami, Kanado, Novo Zelandijo, Japonsko in pridruženimi državami – večinoma v obliki polletnih srečanj strokovnjakov s trojko Evropske unije, in sicer pred Svetom za človekove pravice in letnim sklicem Generalne skupščine Združenih narodov. Predvidena so tudi posvetovanja z Afriško unijo pred zasedanji Sveta za človekove pravice in Tretjega odbora Generalne skupščine Združenih narodov. Glavni cilj teh dialogov je razpravljati o vprašanjih skupnega interesa in možnostih za sodelovanje v okviru večstranskih teles za človekove pravice.

Poleg dialogov na ravni EU imajo številne države članice dialoge z različnimi tretjimi državami tudi na nacionalni ravni.

Smernice za dialoge o človekovih pravicah imajo več ciljev, in sicer:

- opredeliti vlogo tega instrumenta v celotnem okviru SZVP ter politike EU glede človekovih pravic;
- okrepiti skladnost in doslednost pristopa Evropske unije k dialogom o človekovih pravicah in za vsak primer posebej analizirati dodano vrednost odprtja dialoga na področju človekovih pravic ter posledično delovno obremenitev za COHOM;
- omogočiti lažjo uporabo tega instrumenta z opredelitvijo pogojev, pod katerimi se ta uporablja in uveljavlja;
- obvestiti tretje strani (zlasti mednarodne organizacije, nevladne organizacije, civilno družbo, medije, Evropski parlament, tretje države) o tem pristopu.

Dialogi z državami AKP v okviru Sporazuma iz Cotonouja so podrobno urejeni z dogovori in postopki, ki so določeni v členu 8 Sporazuma. Vendar pa bi morale izmenjave novic in izkušenj zavoljo skladnosti redno potekati v okviru Delovne skupine za človekove pravice.

3. Osnovna načela

- 3.1. Evropska unija se zavezuje, da bo okrepila proces vključevanja človekovih pravic in ciljev demokratizacije ("integriranje") v vse vidike svojih zunanjih politik. Skladno s tem bo zagotovila, da bodo vprašanja človekovih pravic, demokracije in pravne države vključena v vsa prihodnja srečanja in razprave s tretjimi državami na vseh ravneh, ne glede na to, ali gre za pogovore na ministrski ravni, srečanja skupnih odborov ali uradne dialoge, ki jih vodi predsedstvo Sveta, trojka, vodje misije ali Komisija. Prav tako bo zagotovila, da se vprašanje človekovih pravic, demokracije in pravne države vključi v razprave o načrtovanju in strateške dokumente za posamezne države.
- 3.2. Vendar pa lahko Evropska unija z namenom, da bi podrobneje preučila vprašanja človekovih pravic, sklene z določeno tretjo državo vzpostaviti dialog posebej o človekovih pravicah. Takšne odločitve se bodo sprejemale v skladu z določenimi merili, pri čemer bo ustrezno nalogi treba ohraniti določeno stopnjo pragmatizma in prožnosti. Predlog za vzpostavitev dialoga s tretjo državo bo bodisi pobuda EU same bodisi se bo EU odzvala na prošnjo tretje države.

4. Cilji dialogov o človekovih pravicah

Cilji dialogov o človekovih pravicah se bodo od države do države razlikovali ter se bodo opredeljevali za vsak primer posebej. Ti cilji so lahko:

- (a) obravnavanje vprašanj vzajemnega interesa in poglobljanje sodelovanja na področju človekovih pravic, med drugim v okviru večnacionalnih forumov, kot so Združeni narodi;

- (b) izražanje zaskrbljenosti EU v zvezi s stanjem človekovih pravic v določeni državi, zbiranje informacij in prizadevanja za izboljšanje stanja človekovih pravic v tej državi.

Poleg tega je z dialogi o človekovih pravicah že na začetni stopnji mogoče odkriti težave, ki bi v prihodnosti verjetno privedle do konfliktov.

5. Vprašanja, zajeta v dialogih o človekovih pravicah

Vprašanja, o katerih naj bi razpravljali v okviru dialogov o človekovih pravicah, bodo opredeljena od primera do primera. Vendar pa se Evropska unija zavezuje k obravnavanju tistih prednostnih vprašanj, ki bi morala biti na dnevnem redu vseh dialogov. Ta vključujejo podpis, ratifikacijo in izvajanje mednarodnih instrumentov o človekovih pravicah, sodelovanje pri mednarodnih postopkih in mehanizmi za človekove pravice, boj proti smrtni kazni, boj proti mučenju, boj proti vsem oblikam diskriminacije, pravice otrok, zlasti pravice otrok v oboroženih spopadih, pravice žensk, svobodo izražanja, vlogo civilne družbe in zaščita zagovornikov človekovih pravic, mednarodno sodelovanje na področju pravosodja, zlasti z mednarodnim kazenskim sodiščem, spodbujanje demokratizacije in dobrega upravljanja, pravno državo ter preprečevanje sporov. Dialogi, katerih namen je poglobljanje sodelovanja na področju človekovih pravic, bi lahko – glede na okoliščine – vključevali tudi nekatera zgoraj navedena prednostna vprašanja (zlasti izvajanje najvažnejših mednarodnih listin o človekovih pravicah, ki jih je ratificirala druga stran) ter priprave in nadaljnje dejavnosti v zvezi z delom Sveta za človekove pravice v Ženevi, Tretjega odbora Generalne skupščine ZN v New Yorku ter mednarodnih in/ali regionalnih konferenc. Potekajo na recipročni osnovi, zaradi česar lahko tretje države opozarjajo na stanje človekovih pravic v Evropski uniji.

6. Postopek za vzpostavitev dialoga o človekovih pravicah

- 6.1. Pred odločitvijo o vzpostavitvi dialoga o človekovih pravicah bo najprej treba oceniti stanje človekovih pravic v zadevni državi. Odločitev o izvedbi predhodne ocene bodo sprejeli Delovna skupina za človekove pravice, po potrebi skupaj z geografskimi delovnimi skupinami, Delovna skupina za razvojno sodelovanje in Odbor za ukrepe za razvoj in utrjevanje demokracije in pravne države ter za spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Samo oceno bo izvedla COHOM ob usklajevanju z drugimi skupinami. Med drugim se bodo pri oceni upoštevali premiki na področju človekovih pravic, koliko je vlada pripravljena izboljšati stanje, stopnjo zavezanosti, ki jo izkazuje vlada glede mednarodnih konvencij o človekovih pravicah, njena pripravljenost za sodelovanje pri postopkih in mehanizmi za človekove pravice Združenih narodov ter odnos do civilne družbe. Ocena bo med drugim temeljila na naslednjih virih: poročilih vodij misij, poročilih Združenih narodov in drugih mednarodnih ali regionalnih organizacij, poročilih Evropskega parlamenta in različnih nevladnih organizacij, ki delujejo na področju človekovih pravic, in strateških dokumentih Komisije za zadevne države.
- 6.2. Pred odločitvijo o vzpostavitvi dialoga o človekovih pravicah bo najprej treba določiti praktične cilje, ki jih želi Unija doseči z vzpostavitvijo dialoga z zadevno državo, ter oceniti pričakovano dodano vrednost takega dialoga. Evropska unija bo prav tako srednjeročno, in od primera do primera določila merila za merjenje doseženega napredka glede na določene cilje ter tudi merila za strategijo morebitnega umika, ne da bi bilo to pogoj za začetek dialoga o človekovih pravicah.

- 6.3. Pred začetkom dialoga o človekovih pravicah z določeno državo bodo potekali poskusni razgovori. Ti razgovori bodo imeli dva cilja: najprej opredeliti cilje, za katere bi si morala prizadevati vsaka država, ki sprejema ali prosi za dialog o človekovih pravicah z EU, in določiti, kako bi lahko dosegli napredek pri zavezanosti določene države mednarodnim instrumentom o človekovih pravicah, mednarodnim postopkom in mehanizmom za človekove pravice ter spodbujanju in varovanju človekovih pravic in demokratizaciji na splošno; nato pa posodobiti informacije v poročilih, pripravljenih v okviru predhodne ocene. Prav tako bodo razgovori pomenili priložnost, da se zadevni državi pojasnijo načela, na katerih temeljijo ukrepi EU, ter cilji EU, ko ta predlaga ali sprejme dialog, posebej namenjen človekovim pravicam. Zaželeno je, da bi poskusne razgovore vodila skupina trojke EU, sestavljena iz strokovnjakov za človekove pravice iz prestolnic, v tesnem sodelovanju z vodji misij, akreditiranimi v zadevni državi. Poskusni razgovori bodo nato ocenjeni. Evropska unija se bo v luči ocene odločila, ali želi dialog nadaljevati na bolj strukturirani in institucionalizirani podlagi ali ne.
- 6.4. Pred odločitvijo o vzpostavitvi dialoga, namenjenega človekovim pravicam, bo treba opraviti razpravo v okviru COHOM in pridobiti njeno soglasje. Končno odločitev o vzpostavitvi dialoga o človekovih pravicah in opredelitvi načina, bodisi na ravni strokovnjakov iz prestolnic bodisi na lokalni ravni s strani vodij misij, sprejme Svet.
- 6.5. V odločanje bi morali biti vključene geografske delovne skupine in po potrebi Delovna skupina za razvojno sodelovanje in Odbor za ukrepe za razvoj in utrjevanje demokracije in pravne države ter za spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

- 6.6. V primeru, da je ocena negativna in/ali se Evropska unija odloči, da ne bo vzpostavila dialoga o človekovih pravicah, bo Evropska unija preučila, ali bi lahko bili primerni drugi pristopi, denimo poudarjanje vidika človekovih pravic v okviru političnega dialoga z zadevno državo, med drugim tako, da bi v skupino za politični dialog vključili znanje strokovnjakov s področja človekovih pravic.
- 6.7. Delovna skupina za človekove pravice bo odgovorna za spremljanje dialoga in določitev dnevnega reda v vsakem primeru in po potrebi skupaj z drugimi pristojnimi telesi, tj. geografskimi delovnimi skupinami, vodji misij, Delovno skupino za razvojno sodelovanje in Odborom za ukrepe za razvoj in utrjevanje demokracije in pravne države ter za spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

7. Praktični vidiki dialogov o človekovih pravicah

Prožnost in pragmatičnost sta ključni besedi v kontekstu praktičnih vidikov dialogov o človekovih pravicah, ki bi ju torej morali opredeljevati od primera do primera, in sicer s soglasjem zadevne države. Praktični vidiki zajemajo vprašanja, kot so, kje in kako pogosto bo organiziran dialog ter katera raven zastopstva se zahteva.

Praviloma bi moral vsak dialog trajati vsaj en cel dan, z izjemo dialogov, ki potekajo z državami s podobnimi stališči kot države Evropske unije, in, če je mogoče, s simultanim tolmačenjem, da bi se lahko čim bolj izkoristil čas, namenjen pogovoru. Med drugim mora Evropska unija ob začetku dialoga tretji državi pojasniti, da si pridružuje pravico do sklicevanja na posamezne primere in da ji lahko na vsakem srečanju predloži seznam posameznih primerov, za katere pričakuje odgovor. Temu seznamu je lahko priložena zahteva za izpustitev oseb, omenjenih v teh primerih. Ti posamezni primeri se lahko po potrebi obravnavajo na ravni političnih dialogov. Evropska unija bo po potrebi ob koncu dialoga izdala sporočilo za javnost, ki bo objavljeno na spletnih straneh generalnega sekretariata Sveta in ustreznega predstavništva Komisije. Med drugim se bo od primera do primera preučilo, ali naj se po vsakem srečanju v okviru dialoga organizira skupna tiskovna konferenca in intervjuji z novinarji.

Da bi bile razprave čim bolj plodne, bi morali dialogi, kolikor je to izvedljivo, potekati na ravni vladnih predstavnikov, pristojnih za človekove pravice. Zaradi kontinuitete naj Evropsko unijo zastopa trojka, in sicer na ravni prestolnic ali vodij misij.

Evropska unija bo poskrbela, da bodo dialogi redno potekali v zadevni državi. Prednost tega pristopa je ta, da ponuja delegaciji EU več možnosti, da si sama ogleda razmere na kraju samem in s soglasjem organov oblasti države vzpostavi stik z ljudmi in ustanovami, ki jo zanimajo. Dialogi, katerih osnovni namen je razpravljati o vprašanjih skupnega interesa in okrepitev sodelovanja na področju človekovih pravic, po tradiciji potekajo v Bruslju. Zaželeno je, da se to ohrani.

Evropska unija bo organe oblasti držav, vključenih v dialog o človekovih pravicah, prosila, kolikor bo to mogoče, naj v svoje delegacije vključijo predstavnike različnih ustanov in ministrstev, pristojnih za vprašanja človekovih pravic, kot so ministrstvo za pravosodje in notranje zadeve, policija, uprava zaporov itd. Prav tako bi lahko na najprikladnejši način vključili civilno družbo, in sicer v predhodno oceno stanja človekovih pravic, v potek samega dialoga (zlasti z organiziranjem, v nekaterih primerih, seminarjev s predstavniki civilne družbe tretjih držav in Evropske unije, da bi se vzporedno z uradnim dialogom poglobljeno razpravljalo o nekaterih tematskih vprašanjih) ter spremljanje in ocenjevanje dialoga. Evropska unija bi tako lahko pokazala podporo zagovornikom človekovih pravic v državah, s katerimi ima take stike.

Kolikor bo to mogoče, bo EU do določene mere poskrbela za resnično preglednost dialogov o človekovih pravicah v odnosu do civilne družbe.

8. Skladnost med dvostranskimi dialogi držav članic in dialogi EU

Izmenjava informacij je bistvenega pomena pri zagotavljanju največje možne skladnosti med dvostranskimi dialogi držav članic in dialogi EU. Takšne izmenjave, zlasti o obravnavanih vprašanjih in rezultatih razprav, bi lahko bile urejene prek COREU ali Delovne skupine za človekove pravice. Diplomatsko predstavništvo trenutnega predsedstva v zadevni državi bi prav tako lahko zbiralo ustrezne informacije na kraju samem. Po potrebi bi lahko predvideli neformalne priložnostne sestanke med člani Delovne skupine za človekove pravice, ustreznimi geografskimi delovnimi skupinami in Evropskim parlamentom. Prav tako bi lahko razmislili o organizaciji neformalnih priložnostnih srečanj z drugimi državami, ki imajo vzpostavljen dialog o človekovih pravicah z zadevno državo (kot v primeru trenutnega dialoga s Kitajsko). V takšna srečanja bi morale biti vključene delovna skupina COHOM in geografske delovne skupine ali študijske skupine.

Pri pomoči, ki jo Evropska unija zagotavlja na področju človekovih pravic in demokratizacije v državah, s katerimi ima dialog, bi bilo treba upoštevati napredek dialoga in njegov rezultat. S tega vidika bo Evropska komisija delovni skupini COHOM redno poročala o uporabi sredstev Evropskega instrumenta o človekovih pravicah in demokraciji, da bi se omogočila izmenjava mnenj o usklajenosti med ukrepi pomoči in prednostnimi nalogami delovne skupine COHOM ter obenem upoštevala pomoč držav članic s tega področja.

9. Skladnost med dialogi o človekovih pravicah in resolucijami EU, naslovljenimi na Generalno skupščino ZN in Komisijo za človekove pravice

Dialogi o človekovih pravicah in resolucije o stanju človekovih pravic v nekaterih državah, ki jih Generalni skupščini ZN ali Komisiji za človekove pravice predlaga Evropska unija, sta dve popolnoma ločeni obliki ukrepanja. Skladno s tem dejstvo, da obstaja dialog o človekovih pravicah med EU in tretjo državo, EU ne bo preprečilo, da bi bodisi predložila resolucijo o stanju človekovih pravic v tej državi bodisi podprla pobudo tretje države. Prav tako dejstvo, da obstaja dialog o človekovih pravicah med EU in tretjo državo, ne bo preprečilo, da bi Evropska unija razkrila kršitve človekovih pravic v tej državi, med drugim v okviru ustreznih mednarodnih forumov, ali da bi vprašanje načela na srečanjih z zadevnimi tretjimi državami na kateri koli ravni.

10. Ocena dialoga o človekovih pravicah

COHOM bo v povezavi z ustreznimi geografskimi skupinami vse dialoge o človekovih pravicah redno ocenjevala, če bo mogoče, vsako drugo leto.

Oceno bi lahko opravilo trenutno predsedstvo s pomočjo sekretariata Sveta, ali pa bi se za vsak primer posebej najel zunanji svetovalec. ter jo predložilo v razpravo in odločanje Delovni skupini za človekove pravice v sodelovanju z geografskimi delovnimi skupinami, Delovni skupini za razvojno sodelovanje in Odboru za ukrepe za razvoj in utrjevanje demokracije in pravne države ter za spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin. V ocenjevanje bo vključena civilna družba.

Naloga bo vključevala oceno razmer glede na cilje, ki bi si jih Unija lahko zastavila pred začetkom dialoga, in vprašanje, koliko dodane vrednosti je bilo ustvarjene z dialogom. Še zlasti podrobno bo pregledan napredek, dosežen na prednostnih področjih dialoga. Če je napredek dejansko bil dosežen, bi morala v oceno biti vključena analiza, v kolikšni meri so k temu napredku prispevale dejavnosti Evropske unije. Če napredka ni bilo, pa bi morala Evropska unija bodisi prilagoditi svoje cilje bodisi razmisliti, ali naj dialog o človekovih pravicah z zadevno državo sploh nadaljuje ali ne. Na podlagi ocene dialoga bi dejansko moralo biti možno sprejeti odločitev o prekinitvi dialoga, če zahteve iz teh smernic niso več izpolnjene oziroma so pogoji, pod katerimi dialog poteka, neustrezni ali če rezultat ne dosega pričakovanj EU. Podobno se lahko sprejme odločitev o začasni prekinitvi dialoga, ki se je izkazal kot uspešen in tako ni več potreben. Takšne zadeve bo Delovna skupina za človekove pravice obravnavala prednostno.

Pri dialogih, katerih namen je krepitev sodelovanja na področju človekovih pravic, zlasti tistih, ki potekajo v okviru mednarodnih in regionalnih teles, bo ocenjevanje osredotočeno na tista področja, na katerih bi se sodelovanje lahko še dodatno izboljšalo.

11. Vodenje dialogov o človekovih pravicah

Ker se bo število dialogov povečalo, se bo morala Delovna skupina za človekove pravice lotiti vprašanja njihovega vodenja. Zelo pomemben dejavnik sta kontinuiteta ter tudi krepitev struktur, na katerih sloni delo trenutnega predsedstva Sveta pri pripravah na dialoge in njihovem spremljanju. Pravilna priprava dialoga bo terjala tudi, da vsebinske elemente prispevajo geografske delovne skupine, in po potrebi tudi Delovna skupina za razvojno sodelovanje in Odbor za ukrepe za razvoj in utrjevanje demokracije in pravne države ter za spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Podpora sekretariata Sveta je bistvena z vidika centraliziranja vseh podatkov, priprave vsebine in logistike ter spremljanja dialogov. Evropska unija bi lahko za vsak primer posebej razmislila tudi o možnosti, da bi v določen dialog ali več dialogov vključila kako zasebno ustanovo ali organizacijo, specializirano za področje človekovih pravic.

12. Položaj teme človekovih pravic v političnih dialogih

Kot je nakazano v točki 3, bo Evropska unija poskrbela, da se vprašanje človekovih pravic, demokracije in pravne države vključi v vsa srečanja in razprave na vseh ravneh, ki jih ima s tretjimi državami, vključno s političnim dialogom in po potrebi na najvišji ravni. Evropska unija se zavezuje, da bo v delegacije EU vključila strokovnjake za človekove pravice. Odločitve o tem, kdo bo zagotavljal strokovno znanje, se bodo sprejemale za vsak primer posebej, vendar bo pri tem upoštevana kontinuiteta. Čeprav takšno razpravljanje ne omogoča zares poglobljenega obravnavanja vprašanj v zvezi s človekovimi pravicami, si bo Evropska unija prizadevala, da bi v stikih z zadevno državo načeli tudi prednostna vprašanja iz točke 5.